

УДК 398.8(477.83):801.81

Роман КИРЧІВ

ТРИ ПІСНІ З ТАТОВОГО СПІВУ

Аналізуються три пісні, які наспівав Теодор Кирчів, уродженець села Корчин, тепер Сколівського р-ну Львівської обл., керівник церковним і сільським хором «Просвіти», батько професора Романа Кирчіва. Ці пісні належать до давньої верстви української народної пісенності, які в наш час уже майже цілковито відійшли з усної традиції, випали з пам'яті навіть найстаріших її носіїв. Задіяння їхніх текстів у дослідницький дискурс, подані відомості і зауваги є спонукою до продовження наукового пошуку й поглибленого осмислення змістової, поетичної, мелодичної сутності і культурно-комунікаційної ролі цих та інших народних пісень в етнонаціональному просторі України.

Ключові слова: батько, пісенна традиція, географія поширення, с. Корчин.

© Р. КИРЧІВ, 2018

Мій батько Теодор (Федір, Федьбó — як звали його в побуті, 12.XI.1903 — 17.I.1987) — звичайний селянин (уродженець і житель с. Корчин, тепер Сколівського р-ну Львівської обл.) — любив співати в родинному колі, товариському гурті при різних святковостях й інших нагодах, а чи сам при роботі. Мав початкову школу ще з підавстрійського часу, але впродовж усього життя надолужував самоосвітою, багато читав, навіть у сутужне на гріш міжвоєнне двадцятиріччя намагався передплатити український часопис, купити книжку, був діяльним у громадсько-культурному житті села. Вже в 50-літньому віці успішно закінчив у Львові бухгалтерський вишкіл.

Місцевий учитель і вельми заслужений сільський просвітитель Іван Гавран (до речі, виходець із стрийського кола Остапа Нижанківського), помітивши здібного хлопця, навчив його нотної грамоти, грати на скрипці, залучив до співу спочатку в учнівському, а згодом у дорослому хорі. Коли в середині 30-х років шовіністичні польські правителі постаралися відправити І. Гаврана як активного вчителя-українця на пенсію і він змушений був покинути село, залишив свого учня як наступника в керівництві церковним і сільським хором «Просвіти». Подарував тоді йому свою скрипку і об'ємну в'язку нот, частина з яких і досі зберігається в нашій батьківській хаті.

З того часу і до кінця життя тато незмінно і безкорисно виконував обов'язок регента хору, що співав у церкві і на концертах у Народному домі рідного села. Цим пояснюється і перевага в його співі композиторських обробок народних пісень, зокрема М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, О. Кошиця, О. Нижанківського, що виконувалися в репертуарі хору. Це, здебільшого, пісні загальноукраїнського поширення, і лише поодинокі з-поміж них можуть бути віднесені до місцевих регіональних чи утворень рідного бойківського довкілля.

Але вони, ці утворення усної місцевої пісенної традиції, були. З раннього дитинства (1930-х років) запам'яталося, що в родинному співі, особливо коли в неділі і свята, зберуться татові сестри — мої тітки, окрім відомих поширених українських народних пісень, зазвичай звучали й такі, які в нашому селі можна було почути рідше, і то хіба від старших людей. Особливо закарбувалася в пам'яті пісня «Ой їхала джэнджера, джэнджера, темнов нічков звечера», яка розповідає про дивну пригоду родини, що роз'єднана колись якимись обставинами, пізнає себе в незвичайній ситуації.

Уже пізніше, коли як науковець я заглибився в пізнання народної уснослоvesної творчості, з'ясував для себе, що пісня «Ой їхала дженджеря...» — одне із варіантних відгалужень баладного пісенного сюжету з головним мотивом: пізнання мандрівником (козаком, чумаком) близької родини перед фатальним кроком чи уже після нього — одруження з рідною сестрою. Якщо брати ширше, то це була б одна з версій баладного типу сюжетів про випадковий здійснений чи попереджений інцест (кровозмішення) [3, с. 72 (П—А — 1, 2, 3)].

Пісня про дженджеру має виразне бойківське говіркове забарвлення та інші текстові сліди тривалого побутування на регіональному етнографічному ґрунті. Дивно тільки, що аналогічних текстових зразків з цього краю не виявилось ні в існуючих публікаціях, ні під час моїх польових збирацьких мандрівок його теренами у 70-х роках минулого століття. Трапляються тільки записи з мотивними суголоссями і текстовими перекликами, як-от у пісні «Поїхала гурмина штирма кінми до села» з бойківського села Верхня Рожанка сколівської Верховини [12, с. 178].

Хоч може бути, що на той час (1970-ті роки) пісня вже вийшла з усного репертуару і перестала існувати в пам'яті народного загалу. На стадії обмеженого функціонування і забуття була вона і в моєму селі: її пам'ятали і співали старші люди з покоління моїх батьків.

Взагалі десятиліття середини і другої половини ХХ-го століття були порою інтенсивних змін в українській народній уснопісенній традиції. Під впливом бурхливих суспільно-політичних подій, соціальних зрушень і доленосних потрясінь у сферу усної народної словесності потужним потоком вливаються нові теми, сюжети, мотиви, співзвучні переживанням та ідейним настроям свого часу, особливо в пісенній репертуар молодших поколінь, що відсувають на другий план і далі пріоритети попередньої традиції¹.

З досвіду побутування пісні «Ой їхала дженджеря...» в моєму родинному середовищі видно, що вона, ця пісня, виявила досить стійку живучість. Проста й прозора епіка та елегійна мелодія зробили її своєю також серед нас — дітей. Її спів використовувався навіть для присипляння немовлят, себто у

функції колискової. Так перейняли її мої сестри, дружина і згодом — дочка.

Отож, і в новітню добу пісня не втратила своєї атракційності та, очевидно, придатності для міжпоколінної передачі. Певною мірою інтригуючим є в її тексті незвичайне слово «дженджеря». З децю зміщеним наголосом на другий прикінцевий склад («дженджеря») це слово іноді вживалося в нас у побутовому мовленні — у значенні недотепа, нетяга, такий, що робить/зробив щось «не так», поводить недоречно. Вживалося зі скоріше добродушно-насмішливим, ніж осудливо-негативним смисловим навантаженням — мовляв: «Ой ти, дженджеро якийсь».

Щоправда, в мовленнєвій практиці поза моїм селом це слово не зустрічалося. Не виявилось воно і в існуючих лексикографічних працях, зокрема в предметно найдотичнішому двотомному «Словнику бойківських говірок» Михайла Онишкевича [10]. Певна звукова і семантична наближеність вбачається лише з лексемою «дженджерувати», поданою у словнику української мови за редакцією Бориса Грінченка [2, с. 374] зі значенням рухатися туди і сюди, і наведеними там же словами «дженджик», «дженджеристий», що означають пишно вдягнутого легковажного чоловіка².

Можливо, що в згадане побутове мовлення слово «дженджеря» перейшло з пісні, а могло бути також навпаки. У всякому разі змістова, вербальна і мелодична фактура пісні «Ой їхала дженджеря...» виявилася неординарною. З татового співу я записав її влітку 1982 р. на магнітофонну стрічку. Тоді ж і з того ж голосу зафіксовано й дві інші давні пісні, що були рідкісними і виходили з усного побутування: «Ой піду я в ліси-гори та в далеку пущу» і «Не дай мене, моя мати, за пияка». Ось ці записи в розшифрованні словесного тексту історика й фольклориста Григорія Дем'яна й нотації мелодій львівського етномузикознавця Михайла Мишанича:

ОЙ ЇХАЛА ДЖЕНДЖЕРА, ДЖЕНДЖЕРА

1. Ой їхала дженджеря, дженджеря,
Темнов нічков звечера, звечера, звечера,
звечера.
Темнов нічков звечера, звечера.

¹ Докладніше про це йдеться в моєму дослідженні «Двадцять століття в українському фольклорі» [5].

² Див. також «Словник української мови» [11, т. 2, с. 261].

Tranquillo, cantante $\text{♩} = 104$

ВІ І-ХА-ЛА ДЖЕН-ДЖЕ-РА ДЖЕН-ДЖЕ-РА ТЕМ-НОВ НІЧ-КОВ ЗВЕ-ЧЕ-РА ЗВЕ-ЧЕ-РА
ЗВЕ-ЧЕ-РА ЗВЕ-ЧЕ-РА ТЕМ-НОВ НІЧ-КОВ ЗВЕ-ЧЕ-РА ЗВЕ-ЧЕ-РА
7. ПО-ЛЯ-ГА-ЛИ ВО-НИ СПА-ТИ ВО-НИ СПА-ТИ ТАЙ ПО-ЧА-ЛИ РОЗ-МОВ-ЛЯ-ТИ ТАЙ ПО-ЧА-ЛИ
РОЗ-МОВ-ЛЯ-ТИ РОЗ-МОВ-ЛЯ-ТИ ТАЙ ПО-ЧА-ЛИ РОЗ-МОВ-ЛЯ-ТИ РОЗ-МОВ-ЛЯ-ТИ
*Дихання береться на паузах, а також ад Сівітиж (за барданям) на лю-
Бому, позначеному зрочкою місці.

2. З доріженьки зблудила, зблудила,
До коримоньки вступила, вступила,
вступила, вступила,
До коримоньки вступила, вступила.

3. Шинкарочко молода, молода,
Дай ми пива, ще й вина, ще й вина,
ще й вина, ще й вина,
Дай ми пива, ще й вина, ще й вина.

(і далі розспів на зразок строф 1—3):

4. Як я тобі пива дам,
Як на тобі жупан дран³.

5. Хоч у мене жупан дран,
Та у мене гроший джбан.

6. Коли в тебе гроший джбан,
Я за тебе дочку дам.

7. Полягали вони спати, вони спати,
Та й почали розмовляти, та й почали розмов-
ляти, розмовляти,
Та й почали розмовляти, розмовляти.

8. Ой відки ти такий пан,
Що у тебе гроший джбан.

³ При повторному виконанні ця строфа була дещо інакша:

Як я тобі вина дам,
Коли в тебе жупан дран.

(Заувага М. Мишанича).

9. Ой я з міста міщанин,
На прізвище Карпів син,

10. А я з міста міщанка,
На прізвище Карп'янка,

11. Ой шинкарко, шинкарко,
Світи світло живенько,

12. Бо сталася новина, новина,
Пізналася родина, родина, родина
Пізналася родина, родина⁴.

ОЙ ПІДУ Я В ЛІСИ-ГОРИ ТА В ДАЛЕКУ ПУЩУ

1. Ой піду я в ліси-гори та в далеку пущу,
Ой там я ся зарубаю, нікого не пущу.
Хіба ж би там моя мила прийшла,
Хіба ж би там вона мене знайшла.
За мнов волала, волала, за мнов волала.

2. Ой там, ой там край Дунаю трава полягає,
Там молода дівчинонька з жалю умліває.
Ой ти не плач, дівча, не збавляй си очи,
Проси пана Бога як вдень, так і вночі.

⁴ Записано цю і дві наступні пісні 29 серпня 1982 р. в с. Корчин Сколівського р-ну Львівської обл. Співав Кирчів Теодор Олексійович, 1903 р. н. У примітці до нотації мелодій цієї пісні М. Мишанич зазначив: «Виконання впевнене, спокійне, чисте».

Quasi marziale $\text{♩} = 80$

Ой, пі-ду я в лі-си го-ри, та в да-ле-ку пу-щу
Ой там я ся за-ру-ба-ю, ні-ко-го не пу-щу
Хі-ба ж би там мо-я ма-ти при-йшла, хі-ба ж би там во-на ме-не зна-ла
За мнов во-ла-ла во-ла-ла, за мнов во-ла-ла

Чей я тя возьму, возьму, чей я тя возьму.

*3. Мені люде відраджають, що посагу мало,
Коли ж мені тое дівча до серця пристало.
Скарби і маетки, то є усьо фрашки,
Возьму я си дівча із Божої ласки.
Чей ся дороблю, дороблю, чей ся дороблю.*

НЕ ДАЙ МЕНЕ, МОЯ МАТИ, ЗА ПИЯКА

*1. Не дай мене, моя мати, за пияка,
Бо він проп'є худобицю, хоть би й яка.*

нів етнографічного регіону й зібрання потрібного для написання цієї праці матеріалу.

Мої записи пісень частково використано в розділі «Фольклор» опублікованої версії монографії [1, с. 248—259] та в надрукованій пізніше розвідці «Усна народна творчість бойків» [6, с. 34—114]. Але в основному їхнє об'ємне зібрання залишилося поза ширшим науковим задіянням. Планувалося його окреме видання в належному опрацюванні з аналітичними коментарями і примітками. На жаль, з різних причин цей проект і досі не вдалося здій-

Poco vivato $\text{♩} \approx 92$ Piu mosso $\text{♩} = 112$

1. НЕ ДАЙ МЕНЕ МО-Я МА-ТИ ЗА ПИ-Я-КА
2. НЕ ДАЙ МЕНЕ МО-Я МА-ТИ ЗА ТА-КО-ГО
БО ВІН ПРО-П'Є
ЩО ВІН МЕ-НЕ
ХУ-ДО-БИ-ЦЮ ХОЧ БИ Я-КА
ВІР-НО ЛИ-БИТЬ А Я ЙО-ГО

*2. А дай мене, моя мати, за такого,
Що він мене вірно любить, а я його.*

Ці записи приєднано до корпусу народнопісенних матеріалів, зібраних мною в п'ятьох наукових експедиціях на Бойківщині в 1975—1977 роках, що були проведені силами львівського Музею етнографії та художнього промислу АН УРСР. Тоді на базі цієї установи велося опрацювання історико-етнографічної монографії «Бойківщина», отож головною метою експедицій було системне польове обстеження тер-

снити. Розшифровані словесні тексти і мелодії залягли в архіві.

За понад сорокалітній період від часу їхнього зібрання з'явилося чимало публікацій народних пісень з різних місцевостей бойківського краю, але записи середини 70-х років минулого століття не втратили своєї присутньої наукової вартості. Передусім, як такі, що предметно фіксують згаданий переломний етап усної народнопісенної традиції всіх частин етнографічної Бойківщини — галицької і закарпатської,

східної, середньої і західної. По-друге, як першоджерельний матеріал для продовження і поглиблення дослідницьких студій над українською народною пісенністю.

Ось хоча б для розпрацювання такої проблеми, як географія поширення конкретних народнопісних зразків в етнографічному просторі України. Адже таке дослідження представляє інтерес не тільки з науково-пізнавального погляду, але й як важливий доказ духовної соборності політично розчленованого впродовж багатьох віків українського народу, ще одне вагоме підтвердження проникливого концепту Івана Франка про «дивну етнографічну одноцільність» українського народу на всьому просторі його землі, «хоч і як неоднакова була доля поодиноких частин Русь-України» [13, с. 41] (Підкреслення наше. — Р. К.).

Такою «дивною ... одноцільністю» вражає, зокрема, сюжет бойківської пісні про дженджеру у парадигмі його інших українських народнопісних варіантів і версій. Особливо цікавим представляється її порівняльне зіставлення з текстом пісні «У Києві на ринку п'ють козаки горілку», записаним рукою невідомої особи в третьому малярському альбомі Тараса Шевченка. Останній власноручно дописав тут примітку з інформацією від кого, де і коли зроблено цей запис: «Оксана Зорівна. На Переп'яті — 1846 — юня 22». Тобто, коли в рамках співпраці з Київською археографічною комісією Т. Шевченко брав участь у червні-липні 1846 р. в розкопках могил Переп'яті і Переп'ятиха поблизу Фастова на Київщині:

*У Києві на ринку п'ють козаки горілку.
Ой п'ють вони, гуляють, на шинкарку гукають:*

*Шинкарочко молода! Повір меду ще й вина.
Не повірю й не продам, бо на тобі жупан дран.
Хоч на мені жупан дран, да у мене грошей збан.
Коли в тебе грошей збан, я за тебе дочку дам.*

*У суботу змовлялись, а в неділю вінчались.
Пішли вони вінчатися, стали роду питаться:*

*Скажи, серце, правдоньку, якого ти родоньку?
Я з Києва Карпівна, по батьощі Ванівна.
Скажи, серце, правдоньку, якого ти родоньку?
Я з Києва Карпенко, по батьощі Ваненко.
Бодай попи пропали, сестру з братом звінчали.
Ходім, сестро, горою, розсіймося травою;*

*Ой ти будеш жовтий цвіт, а я буду синій цвіт.
Будуть люди квітки рвать, а з нас гріхи збирать,
Будуть люди косити, за нас Бога просити.
Оце ж тая травиця, що з братиком сестриця*
[14, с. 263—264; с. 450—451].

Виразно простежується спільна сюжетна першооснова цього середньо-наддніпряньського і бойківського варіантів пісні, що озвучується, зокрема, ідентичністю головних фабульних мотивів і, як особливо переконують підкреслені місця, навіть їхніми словесними формулюваннями. Різниця хіба в тому, що якщо розпитування про родовід і пізнання близької спорідненості у варіанті із «дженджерою» відбувається до інцесту, то у «київському» — після нього. Цим зумовлюється і кінцевий мотив каяття за скоєний гріх та чарівне перетворення у жовтий і синій цвіт.

Попри низку інших текстових відмінностей у подробицях, генетична пов'язаність обох цих варіантів в основному — безсумнівна. Назва старовинного чоловічого верхнього одягу «жупан», вживання якої на Бойківщині з таким значенням не зафіксоване, невластива для бойківських говірок усічена форма дієприкметника «дран» (драний) та ще деякі інші деталі мовної фактури пісні «Ой їхала дженджеря...» дають підставу вважати, що текст останньої є похідним, вторинним від якогось аналога із центральноукраїнського гнізда варіантів цього сюжету.

Очевидно, що в мандрівці на неблизьку провінцію фабула пісні, зберігаючи несучі складові головної сюжетної основи, зазнала певних змін. Можливо, що з семантичного поля наведених вище слів із словника Б. Грінченка («дженджерувати», «дженджик», «дженджуристий») пісня принесла в бойківські Карпати й екзотичну назву свого героя — «дженджеря». Хоч вона, ця назва, могла бути і похідним утворенням від побутового подекуди на Бойківщині слова «дженджерний» із значенням гарний, чепурний [10, с. 210].

Вельми неординарним є і сам факт присутності запису наведеного варіанта цієї пісні в малярському альбомі Т. Шевченка. Тим більше, що, як засвідчують біографічні матеріали, великий український поет знав і співав цю пісню. Майже ідентичний з текстом «У Києві на ринку п'ють козаки горілку» варіант з чумаками замість козаків перейняла зі співу Т. Шевченка дружина вчителя кий-

ської гімназії Івана Даниловича Юськевича Красковського Єлизавета Іванівна Юськевич Красковська. Від неї згодом слова і мелодію цієї пісні записав Микола Лисенко та подав у своєму виданні «Збірник українських пісень» [4, с. 38—39, № 18]. У прикінцевій примітці зазначено: «(Од Красковскої — перечула від Т. Шевченка)».

У Києві на ринку
П'ють чумаки горілку.

Ой п'ють вони, гуляють,
На шинкарку гукають:

Да шинкарко молода,
Повір меду і вина.

№ 18. Да у Кыйви на рынку.

Allegretto.

p leggiero

хутенько

У Кь-й-ви на рын-ку п'ють чу-ма-кы го-рил-ку;

poco cresc.

п'ють чу-ма-кы го-рил-ку.

marcato

p

The image shows a musical score for a Ukrainian folk song. It consists of four systems of music. The first system is a piano introduction in 2/4 time, marked 'Allegretto' and 'p leggiero'. The second system is the vocal melody, marked 'хутенько' (quickly) and 'p', with lyrics 'У Кь-й-ви на рын-ку п'ють чу-ма-кы го-рил-ку;'. The third system continues the vocal melody, marked 'poco cresc.', with lyrics 'п'ють чу-ма-кы го-рил-ку.'. The fourth system is the piano accompaniment, marked 'marcato' and 'p'. The score is written in G major and 2/4 time.

Не повірю, не подам,
Бо на тобі дран жупан.

Хоч на мені жупан дран,
Дак у мене грошей жбан.

Як у тебе грошей жбан,
Я за тебе дочку дам.

У суботу змовлялись,
А в неділю вінчались.

Та до Києва вертались
Свого роду питались.

— Скажи мені, серденько,
Якого ти родоньку?

— Я із роду Іванівна,
А по батьку Карпівна.

— Скажи ж, серце, правдоньку,
Якого ти родоньку?

— Я із роду Іваненко,
А по батьку Карпенко.

Да бодай попи пропали,
Брата і сестру звінчали.

Ходім, сестро, ярами,
Розсіємось цвітами.

Ой ти будеш синій цвіт,
А я буду жовтий цвіт.

Будуть люде цвіти рвать,
Із нас гріхи ізбирать.

Ходім, сестро, горою,
Розсіємось травою.

Будуть люде косити,
За нас Бога просити.

Да чи се ж тая травиця,
Що з братиком сестриця.

Т. Шевченко був знайомий з сім'єю Красковських, бував у їхньому домі, любив, за спогадами сучасників, слухати українські народні пісні у виконанні Єлизавети Іванівни. У даному разі, як видно, він і зі свого співу поповнив її репертуар. За припущен-

ням дослідників, це відбулося під час гостювання поета у Красковських у 1859 р. [14, с. 450—451]. Хоч, на мій погляд, могло це статися і раніше — в 40-х роках, коли Т. Шевченко перебував у Києві (1843, 1845—1847). Вже тоді Пантелеймон Куліш, який приятелював з Красковськими, ймовірно не міг не привести знаменитого автора «Кобзаря» і «Гайдамаків» в гостинну оселю цієї інтелігентної української родини [9, с. 52, 55].

До речі, присутність у співі Т. Шевченка 40-х років пісні «У Києві на ринку п'ють чумаки горілку» засвідчує і збережена в архіві записка про те, що ця пісня була в числі кількох, які з голосу поета зафіксував П. Куліш 28 січня 1847 р. під час гостювання з ним у Білозерських на хуторі Мотронівка (тепер у складі с. Оленівка Борзнянського р-ну Чернігівської обл.) [9, с. 54—55].

Уже навіть ці відомості (вочевидь, охоплені далеко не повно) досить вимовно показують, що пісня «Ой, їхала джанджера...» — не просто провінційний екзот, пережиток, а цікавий релікт давньої української баладної народної традиції з широким просторовим і часовим побутуванням, один із варіантних різновидів народнопісенного сюжету в етнокультурному часопросторі. Переконають також, якими науково-предметними і продуктивними можуть бути дослідницькі пошуки і студії над різноаспектними контекстними контурами багатьох наших народних пісень.

З цього погляду про дві інші наведені пісні з татового співу можна поки що сказати дуже скупо. У фольклористичній класифікаційній системі вони належать до масиву т. зв. соціально-побутової пісенності, в який етнографічні регіони України, окремі місцевості вносять найбільше свого власного, особливого. У даному разі ці дві пісні позиціонують у своєму наративі активну, вольову життєву поставу ліричного героя: хлопця, що всупереч традиційним соціально-звичаєвим установкам по-своєму відстоює право взяти ту, що до «серця пристала», хоч у неї «посагу мало»; і дівчини, що з гідністю відкидає те зло, носієм якого є чоловік-п'яниця.

Пісню «Ой піду я в ліси-гори та в далеку пущу» співали старші люди в пору мого дитинства. Її давне побутування в селі і відхід з традиції на час запису констатував і тато. Не зустрічалася вона і на до-

рогах згаданих бойківських експедицій. Особливо аналіз мовно-діалектної фактури показує генетичну заглибленість пісні в бойківському ґрунті. Ось хоча б семантика слова «зарубатися» («Ой там я ся зарубаю»), що означає в даному разі не загально поширене в українській мові — вчинити самогубство сокирою або шаблею [11, т. 3, с. 297], а локально говіркове бойківське «загородитися» (обгородитися) нарубаною деревиною [10, с. 285]. Похідним від такого значення є і слово «заруб» — «огорожа на полі від худоби» [10, с. 284—285].

У словниковому поясненні смислу бойківської говіркової лексеми «зарубатися» М. Онишкевич зазначив, що із вказаним значенням вона зареєстрована в с. Жупани (Сколівського р-ну Львівської обл.). Ця паспортизація стосується й доданої ілюстрації до цього слова фонетично транскрибованим пісенним рядком: «Ой, підү йа ү полонинү та у тóту гүшчү і там йа с'я заруба́йү, нікого не пүшчу» [10, с. 285]. Це очевидний варіант зачину наведеного тексту з Корчина, і свідчення, що ця пісня була знама не тільки в цьому одному селі.

Наведені дві строфи третьої пісні — «Не дай мене, моя мати, за пияка» — буквально ідентичні з поданими у студії Івана Франка «Жіноча неволя в руських піснях народних» (1883) із запису в Нагуєвичах (зробленого автором цієї праці). В опублікованому збірнику народних пісень у записах І. Франка бачимо ці рядки у текстах довших пісень: «Попід гайом, попід гайом зелененьким» [7, с. 144; 8, с. 100] та в її варіанті «Ой за двором та за двором та новеньким» з дещо відмінним текстовим озвученням («Не дай же мя, моя мамцю, за пияка, Бо пропаде фортуниця хоть би яка») ⁵ [7, с. 145; 8, с. 100].

Запам'яталося, що як складова тексту довшої пісні про бідування жінки з чоловіком-«пияком» фігурували записані від тата рядки і в співі при роботі в городі нашої сусідки і родички в Корчині Гелени Малярчин (до заміжжя — Кирчів) — «Кирчівой Геленки», «нанашки Геленки», як звали її в побуті. Співала з наведеною в нотному записі мелодією. На жаль, у той час, коли я займався збиранням фольклору, її вже не було в живих. І біль-

⁵ До речі, в другому виданні цього збірника подана мелодія цієї пісні, яку записав зі співу І. Франка М. Лисенко в 1885 р. [8, с. 99; Примітки, с. 295].

ше ні в кого і ніде в моїх польових пошуках ця пісня не зустрічалася.

Наведені пісні з батькового співу належать до давньої верстви української народної пісенності. У наш час вони вже майже цілковито відійшли з усної традиції, випали з пам'яті навіть найстаріших її носіїв. Задіяння їхніх текстів у дослідницький дискурс, подані відомості і зауваги, сподіваємося, послужать продовженню наукового пошуку й поглибленому осмисленню змістової, поетичної, мелодичної сутності і культурно-комунікаційної ролі цих та інших народних пісень в етнопісенному просторі України.

1. Бойківщина. Історико-етнографічне дослідження. — Київ : Наукова думка, 1983. — 304 с.
2. Грінченко Б. Словар української мови / Б. Грінченко. — Т. 1. — Київ, 1907. — 494 с.
3. Дей О.І. Українська народна балада / О.І. Дей. — Київ : Наукова думка, 1986. — Каталог українських народних балад. — 264 с.
4. Збірник українських пісень / зібрав і в ноті завів М. Лисенко. — Липське ; Київ, 1873. — 81 с. — (Другий випуск).
5. Кирчів Р. Двадцять століття в українському фольклорі / Р. Кирчів. — Львів : Інститут народознавства НАН України ; Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2010. — 536 с.
6. Кирчів Р. Із фольклорних регіонів України. Нариси й статті / Р. Кирчів. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2002. — 352 с.
7. Народні пісні в записах Івана Франка. — Львів : Каменяр, 1966. — 428 с.
8. Народні пісні в записах Івана Франка. — Київ : Музична Україна, 1981. — 284 с. — (Видання друге, доповнене і перероблене).
9. Нахлік Є. Життя Пантелеймона Куліша / Є. Нахлік. — Т. 1. — Київ : Український письменник, 2007. — 464 с.
10. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок / М.Й. Онишкевич. — Ч. 1. — Київ : Наукова думка, 1984. — 496 с.
11. Словник української мови. — Т. 2. — Київ : Наукова думка, 1971. — 550 с. ; Т. 3. — Київ : Наукова думка, 1972. — 744 с.
12. Фольклорні матеріали з отчого краю / зібрали Василь Сокіл та Ганна Сокіл. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 1998. — 614 с.
13. Франко І. Літературне відродження Полудневої Русі і Ян Коллар / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50 т. — Київ, 1981. — Т. 29. — С. 40—50.
14. Шевченко Т. Повне зібрання творів : у 12 т. / Т. Шевченко. — Київ : Наукова думка, 2003. — Т. 5. — 496 с.

Roman Kyrchiv

THREE SONGS FROM FATHERS' CHANT

The three songs that were sung by Teodor Kyrchiv, a native of the village of Korchyn, now Skole district of Lviv region, the head of the church and village choir «Prosvita», the father of Professor Roman Kyrchiv, are analyzed. These songs belong to the old part of Ukrainian folk songs, which in our time almost completely departed from the oral tradition, fell out of memory even of its oldest carriers. Involvement of their texts in the research discourse, the given information and observations is an incentive for the continuation of scientific research and in-depth understanding of the content, poetic, melodic essence and cultural and communicative role of these and other folk songs in the ethno-national space of Ukraine.

Keywords: father, song tradition, distribution geography of expansion, village Korchyn.

Роман Кырчив

ТРИ ПЕСНИ С ОТЦОВСКОГО НАПЕВА

Анализируются три песни, которые напел Теодор Кырчив, уроженец села Корчин, теперь Сколевского р-на Львовской обл., руководитель церковным и сельским хором «Просвита», отец профессора Романа Кырчива. Эти песни принадлежат к древнему слою украинского народного песнопения, которые в наше время уже почти полностью отошли с устной традиции, выпали из памяти даже самых старых ее носителей. Задействования их текстов в исследовательский дискурс, представленные сведения и замечания есть побуждением к продолжению научного поиска и углубленного осмысления содержательной, поэтической, мелодической сущности и культурно-коммуникационной роли этих и других народных песен в этнонациональном пространстве Украины.

Ключевые слова: отец, песенная традиция, география распространения, с. Корчин.